

**MEMORANDUM
BUITENSCHOOLSE
KINDEROPVANG**

Verkiezingen in 2024:

- > Federale, regionale en Europese verkiezingen op 9 juni 2024;
- > Gemeentelijke en provinciale verkiezingen op 13 oktober 2024.

SOM memorandum moet ook bruikbaar zijn voor lokale verkiezingen in najaar 2024!

Van belang voor de subsector buitenschoolse kinderopvang:

- > De volgende Vlaamse Regering voor de komende vijf jaar: 2024 – 2029;
- > Het volgende lokaal bestuur op het niveau van steden en gemeenten: het college van burgemeester en schepenen voor de komende zes jaar: 2024 – 2030.

SITUERING

SOM vertegenwoordigt organisatoren buitenschoolse kinderopvang. Zij bieden opvang aan van schoolgaande kinderen uit het gewoon en buitengewoon basisonderwijs (2,5 jaar - circa 12 jaar) voor en na schooltijd, op schoolvrije dagen en tijdens schoolvakanties.

Het werk dat op de plank ligt voor de volgende legislatuur (zowel Vlaams als lokaal!) is de uitrol van **het decreet BOA** (buitenschoolse opvang en activiteiten).

De ambitie van het BOA-decreet - die door de sector onderschreven wordt - is om kinderen ontplooiingskansen en speelmogelijkheden aan te bieden, ouders de kans te geven om te participeren aan de arbeidsmarkt of om een opleiding te volgen en om sociale cohesie en gelijke kansen te bevorderen. De Vlaamse overheid beoogt hiervoor een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse activiteiten voor kinderen via samenwerking tussen relevante actoren en met een regierol voor de lokale besturen. Zo draagt ze bij tot de verwezenlijking van de rechten van het kind.

De relevante actoren of '**BOA-partners**' zijn niet alleen de basisscholen die vaak voor en na school met vrijwilligers opvang aanbieden en de initiatieven buitenschoolse kinderopvang maar ook het deeltijds kunstonderwijs (DKO), de sportclub, de speelpleinwerking of de jeugdbeweging. Er zijn m.a.w. veel verschillende beleidsdomeinen en stakeholders betrokken zoals Onderwijs, Cultuur, Welzijn, Gezin, Jeugd, Sport enz.

PRIORITEITEN VOOR SOM

Voor buitenschoolse kinderopvang signaleert SOM aan de volgende legislatuur vijf prioriteiten die om doeltreffende beleidsmaatregelen vragen

- 1 Uitrol decreet BOA;
- 2 Knelpuntberoep kinderbegeleider;
- 3 Inclusieve opvang;
- 4 Kwaliteit van de opvang;
- 5 Decentralisatie van het bestuur in Vlaanderen.

1. UITROL DECREET BOA

De doelstellingen van dit decreet waarmaken met de huidige middelen is onrealistisch. Met de middelen die vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) voor buitenschoolse kinderopvang voorzien zijn, moeten nu meer kinderen bereikt worden door meer partners uit verschillende beleidsdomeinen. Het uitblijven van het beloofde financieel groeipad bij het BOA-decreet zorgt voor heel wat onrust in het werkveld en de betrokken actoren slaan alarm. Initiatiefnemers hebben geen garantie dat ze na 2026 hun werking zullen kunnen verderzetten.

Voor organisatoren buitenschoolse kinderopvang is dit een grote ommezwaai omdat zij niet langer rechtstreeks door Opgroeien zullen gesubsidieerd worden. Dit creëert grote onzekerheid en onrust over de continuïteit van de dienstverlening voor de ouders en de kinderen, over het behoud van werkgelegenheid en kortom het voortbestaan van het kinderopvanginitiatief. In dit verhaal zullen er op het niveau van de lokale besturen 'winnaars' en 'verliezers' zijn waarvoor weliswaar een tijdelijke compensatie voorzien werd maar uiteindelijk is het grote probleem dat de Vlaamse middelen ontoereikend zijn om de ambities van het BOA-decreet waar te maken. De steden en de gemeenten zullen dus slechts de schaarste kunnen verdelen.

Vanaf 2026 zullen organisatoren buitenschoolse kinderopvang afhankelijk zijn van het lokaal bestuur voor de verdeling van de middelen. Het lokaal bestuur ontvangt hiervoor een budget van de Vlaamse overheid en wordt verwacht om dit te verdelen tussen de verschillende BOA-partners op basis van een uit te werken lokaal beleid voor buitenschoolse opvang en activiteiten.

Namens de organisatoren buitenschoolse kinderopvang vragen wij aan de nieuwe Vlaamse Regering en aan de nieuwe lokale besturen **een zorgeloze uitrol van het decreet BOA met voldoende middelen om de ambities van het decreet waar te maken.**

Het decreet BOA is bij uitstek een geïntegreerd verhaal. Daarom vragen wij om het decreet BOA te linken aan het kaderdecreet 'Vroeg en nabij' voor een geïntegreerd gezins- en jeugdbeleid waarbij de buitenschoolse kinderopvang één van de basisvoorzieningen is.

2. KNELPUNTBEROEP KINDERBEGELEIDER

Instream en behoud van personeel in de buitenschoolse kinderopvang is zeer problematisch! De arbeidskrapte laat zich voelen in heel veel sectoren maar kinderbegeleider in de buitenschoolse opvang is een *knelpuntberoep*; zowel:

- Kwantitatief: er zijn te weinig werkzoekenden beschikbaar op de arbeidsmarkt;
- Kwalitatief: werkzoekenden die zich aanbieden, voldoen niet omdat ze bv niet het juiste diploma of de juiste ervaring hebben;
- Specifieke arbeidsomstandigheden: werkzoekenden stellen zich niet kandidaat voor een vacature omwille van specifieke arbeidsomstandigheden.

De specifieke arbeidsomstandigheden wegen zwaar op de subsector buitenschoolse kinderopvang omdat organisatoren geen volwaardige voltijdse tewerkstelling kunnen aanbieden door de onderbroken uren (voor en na school, 's morgens vroeg en 's avonds laat). Bovendien is de werkdruk te hoog door een tekort aan personeel en een te hoge ratio van het aantal kinderen per begeleider.

Naast de lopende inspanningen om meer kinderbegeleiders toe te leiden naar de sector kinderopvang, vraagt SOM specifiek voor de buitenschoolse kinderopvang om **'combinatiefuncties' mogelijk te maken** met kinderverzorger in het kleuteronderwijs en/of kinderbegeleider baby's en peuters. Hiervoor is o.m. samenwerking nodig met andere beleidsdomeinen, met name Onderwijs, en tripartite sociaal overleg over statuten, opleidingsvoorwaarden en barema's/weddeschalen.

3. INCLUSIEVE OPVANG

De evolutie naar meer inclusief basisonderwijs voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften verandert ook de behoeften in de buitenschoolse kinderopvang. De groepen zijn gemengd en kinderen met verschillende (SES)achtergronden en met verschillende (zorg)noden lopen door elkaar. Het BOA-decreet wil sociale cohesie en gelijke kansen bevorderen. De vraag stijgt naar meer inclusieve buitenschoolse kinderopvang voor maatschappelijk kwetsbare kinderen, kinderen die in kansarmoede leven, kinderen met een beperking of specifieke zorgnoden of kinderen uit het buitengewoon basisonderwijs.

Kinderbegeleiders zijn hiervoor momenteel onvoldoende opgeleid. Het is noodzakelijk om hen hierin te ondersteunen en te versterken. Organisatoren buitenschoolse kinderopvang vragen om in hun team **de juiste kennis, ervaring en expertise** te kunnen aantrekken en inzetten. Ze vragen ook om vanuit een netwerk (Onderwijs, Welzijn, VAPH, ...) tijdig zorg en ondersteuning te kunnen bijschakelen. De huidige verkokering tussen Onderwijs en Welzijn werpt echter drempels op om ten volle een inclusieve opvang te realiseren. Zo zou bijvoorbeeld de expertise vanuit de leersteuncentra in de toekomst ook kunnen doorgetrokken worden om 'opvangsteun' te bieden. Verantwoordelijken van de buitenschoolse opvang geven ook aan dat het een meerwaarde zou zijn om betrokken te worden in een multidisciplinair overleg (MDO) met school, ouders, CLB, ... voor een optimale zorg en informatiedoorstroming.

Een kwalitatieve inclusieve opvang vergt aldus **bijkomende middelen** en een **lagere ratio** van het aantal kinderen per begeleider.

Vlaanderen streeft naar een hogere tewerkstellingsgraad maar meer en meer ouders kunnen de buitenschoolse opvang van hun kinderen niet meer betalen. Opdat ieder gezin een beroep kan doen op buitenschoolse opvang als basisvoorziening, vragen we een **toegankelijke en betaalbare buitenschoolse kinderopvang** op basis van een ouderbijdrage die inkomensgerelateerd is (IKT, d.i. inkomenstarief).

4. KWALITEIT VAN DE OPVANG

De kwaliteit van de buitenschoolse kinderopvang is in gevaar! Dit komt o.m. door een tekort aan personeel en een te hoge ratio van het aantal kinderen per begeleider.

Wij vragen om de subsector buitenschoolse kinderopvang op te nemen in de 'toekomstwerf' kinderopvang om beleidsmaatregelen uit te werken die beantwoorden aan het Europese Kwaliteitsraamwerk (EQF) voor opvang en onderwijs voor jonge kinderen (0 tot 6 jaar). Aldus willen we een crisis voorkomen zoals die zich heeft voorgedaan in de opvang van baby's en peuters.

In plaats van 18 kinderen per begeleider willen de organisatoren buitenschoolse kinderopvang terug naar **14 kinderen per begeleider**. De helft van de middelen voor het decreet BOA zijn voorbestemd voor opvang met het kwaliteitslabel kleuteropvang. Het neveneffect hiervan zal zijn dat kinderen uit de lagere school in de kou blijven staan omdat de sector 'gestimuleerd' wordt om in te zetten op de opvang van kleuters. SOM waarschuwt voor een nieuwe generatie van 'huissleutelkinderen' die alleen na school in een leeg huis thuis komen. Wij vragen aldus garanties voor de continuïteit van een kwalitatief opvangaanbod in een doorgaande lijn zonder een extra cesuur op zesjarige leeftijd. Omdat de Vlaamse overheid de kwaliteit van de opvang voor kinderen 6 – 12 jaar nu volledig loslaat (!), stelt SOM voor om eveneens een **kwaliteitslabel** te ontwikkelen voor de **opvang van lagere schoolkinderen**.

5. DECENTRALISATIE – EVOLUTIES IN LOKAAL EN BINNENLANDS BESTUUR IN VLAANDEREN

Het BOA-decreet verschuift de bevoegdheid van de Vlaamse overheid naar de lokale besturen die een regierol krijgen. Deze *decentralisatie* is een algemene bestuurskundige tendens in Vlaanderen waarmee de subsector buitenschoolse kinderopvang als eerste 'te kampen' krijgt binnen het landschap van kinderopvang. Het agentschap Opgroeien is niet langer aan zet.

Deze tendens van decentralisatie is een belangrijk aandachtspunt in de uitrol van het decreet BOA. Momenteel voelt het aan alsof de Vlaamse overheid vanuit een besparingslogica de verantwoordelijkheid van zich afschuift en de lokale stakeholders in de kou laat staan. De **www.toekomstvisievlaanderen.be** gaat hier uitgebreid op in.

De uitrol van het decreet BOA speelt zich de komende jaren af tijdens een transitie naar betere interbestuurlijke verhoudingen in Vlaanderen. De basiskeuzes die hierbij genomen worden, zijn grotere en meer bestuurskrachtige lokale besturen (cf. fusiegemeenten) én een versterkte gebiedsgerichte werking vanuit de Vlaamse overheid. Voor de inbedding van de buitenschoolse kinderopvang in het lokale vrijetijdsbeleid is een **geïntegreerde aanpak noodzakelijk** (in plaats van de huidige verkokering).

Meer algemeen is er de komende jaren aandacht nodig voor de stijgende relevantie van de (regie)rol van lokale besturen voor het zorg- en welzijnsbeleid. Maar ook de vraag welke rol de centrale Vlaamse overheid wél (nog) opneemt, is zeer relevant. Mogelijke kerntaken voor de Vlaamse overheid in het vrijetijdsbeleid m.b.t. BOA zijn:

- Taakstellingen formuleren;
- Integratie bevorderen;
- Inzetten op infrastructuur en afstemmen van de bovenlokale infrastructuur;
- Bovenlokale samenwerkingsverbanden baseren op kwaliteiten van integratie (in plaats van sectorale overwegingen en inwonersaantallen).

SOM bepleit dat de Vlaamse overheid haar verantwoordelijkheid opneemt opdat steden & gemeenten in een samenwerkingsverband met BOA-partners de ambities van het BOA-decreet ten volle waarmaken en hiervoor ook de mogelijkheden en de financiële middelen krijgen.

SOM vraagt om zowel op het Vlaamse niveau als bij steden en gemeenten **de politieke ‘sense of urgency’** aan te wakkeren om een ‘futureproof’ implementatie van het BOA-decreet voor te bereiden. Om vooruitgang te boeken, zijn er **lokale BOA-coördinatoren** nodig. We vragen om hiervoor op een correcte manier personeelsinzet en middelen te voorzien.

CONCRETE VOORSTELLEN VAN SOM

De vijf hoger genoemde prioriteiten vragen van de volgende legislatuur doeltreffende beleidsmaatregelen. Om het regeer- of bestuursakkoord te voeden en zonder exhaustief te zijn, doet SOM hieronder concrete voorstellen:

1. UITROL DECREET BOA

- Voldoende middelen om de ambities van het decreet waar te maken; wat ‘voldoende’ is, zou in 2024 moeten duidelijk worden uit een wetenschappelijke studie (cf. VVSG)
- Het decreet BOA linken aan het kaderdecreet ‘Vroeg en nabij’ voor een geïntegreerd gezins- en jeugdbeleid waarbij de buitenschoolse kinderopvang één van de basisvoorzieningen is

- Vlaamse overheid betaalt het sociaal passief voor de initiatieven buitenschoolse opvang die ongewild hun personeel moeten ontslaan ten gevolge van het BOA-decreet; in die situatie komt dit zowel werknemers als werkgevers ten goede want het voorkomt onder meer een sneeuwbal effect bij sociale ondernemingen die naast buitenschoolse opvang ook opvang voor baby’s en peuters aanbieden

2. KNELPUNTEROEP KINDERBEGELEIDER

- Combinatiefuncties met kinderverzorger in het kleuteronderwijs en/of kinderbegeleider baby’s en peuters mogelijk maken; voor de kinderen komt dit ook de ‘doorgaande lijn’ en zachte overgang tussen opvang en onderwijs ten goede

3. INCLUSIEVE OPVANG

- Buitenschoolse kinderopvang als basisvoorziening en een recht voor elk kind (cf. Vroeg en Nabij)
- Correcte financiering opdat elke opvang inclusief kan zijn
- Toegankelijke en betaalbare kinderopvang (ambitie BOA: sociale cohesie & gelijke kansen): maak het tarief dat ouders betalen voor de buitenschoolse opvang ook IKT (d.i. inkomenstarief); net zoals bij de opvang van baby’s en peuters (met een grotere bandbreedte tussen minimum en maximum tarieven naar analogie met de voorstellen van de toekomstwerf baby’s en peuters)
- Ratio: extra zorgnoden of maatschappelijke kwetsbaarheid bij de kinderen vragen om extra personeel of om minder kinderen per begeleider
- Administratieve drempels en verkokering tussen beleidsdomeinen (vb. Onderwijs en Welzijn) wegwerken om tijdig de juiste kennis, ervaring en expertise m.b.t. inclusie in het team kinderbegeleiders binnen te brengen

4. KWALITEIT VAN DE OPVANG

Omwille van de pedagogische kwaliteit van de opvang en de VEILIGHEID van de kinderen:

- Ratio – maximum 14 kinderen per begeleider
- Ook een kwaliteitslabel voor de opvang van lagere schoolkinderen (en dus niet alleen voor kleuters)

5. DECENTRALISATIE VAN HET BESTUUR IN VLAANDEREN

- Decentralisatie en de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid
- Vlaamse overheid geeft (financiële) incentives aan lokale besturen die dringend werk maken van een lokaal BOA-beleid door samen te werken met de BOA-partners en hen langetermijnperspectief te bieden. Steden en gemeenten

die investeren in BOA en extra inspanningen doen, moeten financieel beloond worden. Bijvoorbeeld 1 euro van de gemeente levert 1 euro extra Vlaamse middelen op. Zo moeten gemeenten 'getriggerd' en verlicht worden met Vlaamse 'incentives'

> Er zijn verschillende actoren maar de gedragenheid is niet voelbaar. Een belangrijke taak voor de Vlaamse overheid is het aanzetten van andere actoren en beleidsdomeinen. Andere sectoren zoals sport en cultuur zouden van de Vlaamse overheid een opdrachtbepaling moeten krijgen waarvoor ook budget voorzien wordt. Het deeltijds kunstonderwijs (DKO) bijvoorbeeld wordt vernoemd in het decreet BOA maar de rol en de verwachtingen zijn onduidelijk. De schotten tussen de verschillende beleidsdomeinen zouden voor BOA moeten doorbroken worden. De Vlaamse overheid zorgt ervoor dat andere beleidsdomeinen (naast Welzijn) vanuit hun budget 2% middelen bijdragen aan de totale BOA-subsidie die verdeeld wordt over de steden en gemeenten

> Decentralisatie gaat hand in hand met de vraag wat centraal moet blijven. Afbakenen wat voor BOA beter op bovenlokaal niveau functioneert (met een coördinatie van onderuit).

> Gedurende de overgangperiode (tot 2030) – en dus gedurende de volledige volgende legislatuur - is er een goede interactie nodig tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen alvorens los te laten naar meer autonomie

- Regierol lokale besturen

> Om BOA in elke gemeente écht inhoud te geven, is er in alle steden en gemeenten een BOA-coördinator nodig van minstens 50% VTE; hierbij is retentie van overheidspersoneel belangrijk om de continuïteit te waarborgen

